ד: כל הזבחים פרק ראשון זבחים

ואע"ג דתרתי לאו דוקא תרתי מיהא דוקא מאי שנא שינוי בעלים דלא הוי פסולו בגופו מחשבה בעלמא [א] שינוי קודש נמי מחשבה בעלמא הוא אלא כיון דאחשבה פסלה ה"נ כיון דאחשבה פסלה ולרב פנחס בריה דרב מרי [ב] דאמר [ב] יש שינוי בעלים לאחר מיתה תרתי מיהא איכא למיפרך אלא אמר רב אשי אמר קרא [1] ונרצה לו לכפר עליו [ג] ולא על חבירו והאי להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא [ג] ונרצה לו לכפר עליו [ד] רבי שמעון אומר את שעליו חייב באחריותו ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו ואמר רב יצחק בר אבדימי מאי טעמא כיון דאמר עלי כמאן דטעון ליה אכתפיה דמי רב אשי מונרצה לו לכפר [ג] קאמר: אשכחן זביחה וזריקה קבלה מנלן וכי תימא לילף מזביחה וזריקה מה לזביחה וזריקה שכן עבודה שחייבין [ד] עליה בחוץ אלא אמר רב אשי [ה] אתיא מאיל נזיר דכתיב [2] ואת האיל יעשה זבח שלמים [ה] שתהא עשייתו לשם שלמים ואם אינו ענין לשינוי קודש דנפקא ליה מהתם תנהו ענין לשינוי בעלים אמר ליה רב אחא בר אבא לרבא אימא יעשה כלל זבח פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט זביחה אין מידי אחרינא לא אי כתיב יעשה שלמים זבח כדקאמרת השתא דכתיב יעשה זבח שלמים הוה ליה כלל שאינו (א) מלא וכל כלל שאינו מלא אין דנין אותו בכלל ופרט רבינא אמר לעולם דנין ולה' חזר וכלל אמר ליה רב אחא (ב) מדיפתי לרבינא והא לא דמי כללא קמא לכללא בתרא כללא קמא מרבה עשיות ותו לא כללא בתרא כל לה' ואפילו שפיכת שיריים והקטרת אימורין הא [ו] תנא דבי רבי ישמעאל בכללי ופרטי (ג) דריש כי האי גוונא כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש עבודה ובעינן לשמן אף כל עבודה ובעינן לשמן אי מה הפרט מפורש עבודה וחייבין עליה בחוץ אף כל עבודה וחייבין [ו] עליה בחוץ שחיטה וזריקה אין קבלה והולכה לא אי נמי מה הפרט מפורש דבר הטעון צפון וישנו בחטאות (ד) הפנימיות אף כל הטעון צפון וישנו בחטאות הפנימיות שחיטה וקבלה אין זריקה [ז] לא איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי [ח] שקולין הן ויבאו שניהן לישנא אחרינא וחדא [ח] חדא תיקו במילתא איבעית אימא זריקה מדרב אשי נפקא אשכחן איל נזיר שאר שלמים מנלן וכי תימא נילף מאיל נזיר מה לאיל נזיר שכן יש עמהן [ט] דמים אחרים א"כ נכתוב שלמי [י] מאי שלמים לרבות כל שלמים אשכחן שלמים שאר כל קדשים מנלן וכי תימא נילף משלמים מה לשלמים שכן טעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק אלא אמר קרא [3] זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים היקישן הכתוב לשלמים מה שלמים בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בעינן לשמה אף כל בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בעינן לשמה אימא היכא דשחיט להו שלא לשמה ליפסלו אמר קרא [4] מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת וגו' [יא] האי נדבה נדר הוא [אלא] אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לאו יהא נדבה ואיצטריך מוצא שפתיך ואיצטריך זאת התורה דאי כתב רחמנא מוצא (ה) (הוה אמינא)

ואע"ג דתרתי לאו דוקא פרכי דוקא. אע"ג [יא] דמותבינן ארבעה פרכי איכא תרתי שאינן עיקר כדמפרש ואזיל: **פרכי מיהא דוקא.** והשתא מפרש אמאי תרתי לאו דוקא: **ולרב פנחס כו'.** ולקמן [יב] בשילהי שמעתין (ו:), אזלא לה הך פירכא דלאחר מיתה: **לכפר עליו.** היינו זריקה אלמא זריקה לשם בעלים בעינן: **את שעליו.** כגון נדר דאמר הרי עלי עולה חייב באחריותו אם הפריש בהמה לנדרו אם מתה או נגנבה דהכי משמע אותו שעליו יקריב אותו ונרצה לו ועד שיקריבנו לא נרצה ולא נפטר: **את שאינו עליו.** כגון דאמר הרי זו עולה: **מונרצה לו לכפר קאמר.** דהכי משמע לו לכפר ולא לחבירו: **שכן עבודה שחייבין עליה בחוץ** [יג]. דכתיב (ויקרא יז) אשר ישחט מחוץ למחנה וזורק נמי מרבינן ליה לקמן בפ' השוחט (דף קז.) דם שפך לרבות הזורק תאמר בקבלה והולכה שאין חייבין עליה [יד] בחוץ דתנן בפ' בתרא (שם קיב:) והיולק והבולל כו' והמקבל דמים בחוץ פטור: **יעשה כלל.** שיהו כל עשיותיו לשם שלמים: **זבח פרט.** שחיטה הוא דבעי לשמה: **אי כתיב יעשה שלמים זבח כדקאמרת.** דמשמע כללא שיהו עשייתו [טו] שלמים [טז]: **השתא דכתיב יעשה זבח שלמים.** לא גמר הכלל את דבריו ולא נשלם להשמיענו על מה הוזכרו כאן העשיות עד שבא זבח והפסיק את הדבר: **כלל שאינו מלא.** ולא [יז] נתמלא דבריו להשלים. מלא פרדאשביי"ן בלע"ז: **לה'.** יעשה זבח שלמים לה': **עשייתו** [יח]. עבודות המיוחדות שחיטה וזריקה קבלה והולכה: **שפיכת שירים.** שנשפכין שירי הדם ליסוד [אחר] שנתן ארבע מתנות ואינן מעכבין כפרה: **הא תנא דבי רבי ישמעאל כו'.** בשילהי אלו טריפות (חולין דף סו.) גבי פרשת מגבים: **איכא למימר הכי.** עבודה וחייבין עליה בחוץ ואתיא לה זריקה: **ואיכא למימר הכי.** עבודה שטעונה צפון ואתיא לה קבלה: **שקולין הן.** המדות שוות והי מינייהו מפקת אי דרשת הא אנא דרישנא לאידך הלכך יבאו שניהם. והולכה על כרחך לא תפקה מכלל קבלה: **מדרב אשי.** מונרצה לו לכפר. וכלל ופרט [יט] לאיתויי קבלה דלוי לזריקה לא איצטריך: **שכן יש עמו דמים אחרים.** שבאין עמו חטאת ועולה: **אשכחן שלמים.** בין בשינוי קודש בין בשינוי בעלים: **שכן טעונין כו'.** ושאר זבחים יש מהן שאין טעונים סמיכה ולא נסכים כגון בכור ומעשר ופסח ויש מהן שאין טעונין נסכים כגון חטאת ואשם וכולן אין אחד שיהא טעון חזה ושוק: **ליפסלו.** שהרי לא נעשו כהלכתן ואין זריקתן מתרת בשרן לאכילה: **ואיצטריך.** למיכתב זאת התורה למיגמר משלמים ולא תימא ממוצא שפתיך נפקא דלכתחילה בעינן לשמה: לא

מחשבה בעלמא. * ואפי' יהא צריך דיבור כיון דליכא מעשה הוי כמחשבה בעלמא ויש תימה דהכא משוי להו וכפ' תמיד נשחט (פסחים סג:) משמע שיש חילוק דמפרש מה בין לשמן [כ] לשלא לשמן לאוכליו ושלא לאוכליו זה פסולו בגופו וזה אין פסולו בגופו וי"ל דכיון דלא מיפסיל אלא מפני שאין יכול לאכול כזית כגון לשם חולה וזקן חשיב טפי פסולו בקודש [כא] מחמת דבר אחר כיון דאם היה יכול לאכול היה כשר וקשה דעל כרחין שלא למניין ולערלים ולטמאין צריך לומר דלא חשיבי פסולן בגופו כי היכי דלא תיקשי לן נמי מה בין לשמן [כב] ושלא לשמן למניין ושלא למניין למולין ולערלים לטמאין ולטהורים וי"ל דשינוי בעלים חשבינן פסולו בגופו משום דתליא בזריקה [כג] (בכפרה) ושם בעלים [על הכפרה] אבל שלא לאוכלין ושלא למניין תלוי בשחיטה ואין שם בעלים על השחיטה אי נמי שלא לאוכלין [ושלא למניין] יכול לקיים מחשבתו כשיתר [כד] [כשותן] שיהיו מנויין עליו אם אינם חולים וזקנים אבל שלא לשמה אינו יכול לקיימו לכך קרוי פסולו בגופו:

הגה"ה ה"נ במגילה (דף ח.) מאי [משמע] אמר רב יצחק בר אבדימי [כה]: **רב אשי (אמר) מונרצה לו קאמר.** תימה למה לי קרא לשינוי בעלים בזריקה הא אפילו שאר עבודות לא מיפסלי אלא בשוחט על מנת לזרוק כ"ש זורק עצמו [כו] [דבעינן] שם בעלים: **שכן עבודה וחייבים** [כז]. פירוש עבודה שחייבין עליה בחוץ: **שקולים הם ויבאו שניהם.** אע"ג דהכא תרתי והכא חדא חשיב להו שקולין והקשה הרב רבי חיים דהשתא משמע דהיכא דלא ידע הי מינייהו לרבויי מרבי תרוייהו וכן בריש ב"ק (דף ג.) דמרבי מושלח שן ורגל משום דשקולין הן וכן בפ"ק דערכין (דף ד:) גבי נפשות ואילו בפרק כל האסורים (תמורה דף כח:) ופרק שור שנגח ארבעה וה' (ב"ק דף מ.) דרשינן מן הבהמה להוציא את הרובע ומן הצאן להוציא את הנוגח וקאמר מפני שיש ברובע מה שאין בנוגח ויש בנוגח מה שאין ברובע הולרך לומר רובע והולרך לומר נוגח ותירץ דהיכא דליכא משמעות בריבוי מרבינן כל השקולים כי הכא דזבח משמע לרבויי כעין זביחה כל שהיא עבודה וכן ושלח יש במשמע רגל ושן ונפשות נמי משמע הכל אבל מן לא משמע למעוטי שניהם [ח]: **אימא היכא דשחיט שלא לשמן ליפסלו.** תימה הא בכל דוכתא בעינן בקדשים [שינה] לעכב והכא לא שנה וי"ל דפריך משינוי קודש דאיכא תרי קראי ואמרי' לעיל אם אינו ענין לשינוי קודש תנהו ענין לשינוי בעלים ופריך דהשתא אימא תרוייהו בשינוי קודש ולעכב וקשה מאי משני אמר קרא מוצא שפתיך דלמא ההוא קרא אתא לשינוי בעלים דלא אשכחן שנה בהן הכתוב ולא קשה מידי דמוצא שפתיך לא משמע שינוי בעלים. [הג"ה] ונראה [כח] דפריך מכח סברא כעין קושיא דר"ל דלקמיה דלימא ליפסלו כיון דאמרת דלא עלו לשם חובה או נימא דיעלו דאם כשרין הן ירצו ואם אין מרצין למה באין [ומיהו] לא דמי דריש לקיש פריך יהו כשרין גמורין כמו שאר קדשים דלא שנה לעכב בו [כט] ליפסלו והכא לא הוה ליה למיפרך שלא לשמה ליפסלו אלא הוה ליה למימר וליתכשרו ויעלו לחובה כשאר

תורה אור

1. וסמך ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו: ויקרא א, ד
2. ואת האיל יעשה זבח שלמים ליהוה על סל המצות ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו: במדבר ו, יז
3. זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים: ויקרא ז, לז
4. מוצא שפתיך תשמר ועשית כאשר נדרת ליהוה אלהיך נדבה אשר דברת בפיך: דברים כג, כד

◆

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם

עבודה היא ומפגלין את הקרבן במחשבתה ולריכה כהן ובגדי כהונה ופוסל בה אונן ויושב וטבול (חגיגה יא.): **פסולו בגופו.** שמחשבתו על עלמו של קרבן (פסחים ס:): **וישנו לאחר מיתה.** מת, בנו מביא קרבן אביו, ואם שחטו שלא לשמו לא עלה לשם חובה ואחריות הקרבן מוטל על נכסי המת ולריך להביא אחר. אבל לא שנוי בעלים, דאין שם בעליו עליו מאחר שמת ואם שינה שמו כשר: **וישנו בציבור כביחיד.** [אבל שנוי בעלים לא שייך בקרבן ליבור] דלשם מי ישנה אותו שלא יהיה בעליו, אם לשם נכרים לא מיפסיל כדאמרינן התם ולקמן במשנתין דאין שינוי בעלים פוסל אלא"כ שינהו למחייב כפרה כמותו דיליף מלכפר עליו עליו ולא על חבירו אלמא שינוי בעלים פסול בחבירו דומיא דידיה ומחויב כפרה כמותו ואי לא לא פסיל (שם סא.):

עד כאן מעמוד קודם

מחשבה בעלמא. פסול מחשבה לא מיקרי פסול הגוף (פסחים סא.) **יש שינוי בעלים לאחר מיתה.** שהיורש הוא בעליו (לקמן ו.) ואם שחטו לשם בעלים אחרים לריך היורש להביא אחר (פסחים סא.) **את שעליו חייב באחריותו.** הכי דרש ליה לקרא ונרצה לו נדרו לכשיתכפר כהן ביה נרצה אבל מקמי כפרה לא נרצה ובעיא קרבן אחריתי לכן כלומר שעליו והיינו שעליו דקרא: **מאי טעמא.** מאי משמע דעליו קבלת אחריות עליו (מגילה ח:):

◆

שיטה מקובצת

רבי שמעון אומר את שעליו חייב כו'. ודייק מהמשמעות דקרא ונרצה לו לכפר עליו אימתי נרצה לו כשהיא לכפר עליו ואם לא יביא אחר הא אם לא כיפר יביא אחר ואימתי אני אומר שיביא אחר כשהוא לכפר כשאמר עליו שהוא קבל עליו אחריות (תוס' שנ' והמר ר"פ): **מדרב אשי** נפקא. כלומר והולכה לא תפקיה מכלל (הולכה) [קבלה], וזריקה אתיא מדרב אשי [מ]ונרצה לו לכפר. ות"ה למה לי קרא למיפסל שינוי בעלים בזריקה (לא) [ואם] מקבל ע"מ לזרוק שלא לשם בעלים [פסול] מדפריך לעיל א"כ כ"ש זורק עצמו. וי"ל [דהוי"א] דגזירת הכתוב הוא דבעינן זורק ע"מ להקטיר או ע"מ לפגוע שיריים דלגבייהו בעינן ב' עבודות כעין זה דומיא דשחיטה וקבלה דלא מהניא כי אם [במחשב מעבודה לעבודה] (ועוד) דלדברי האמנן גבי פיגול דליתו [ומפגל כי אם במחשב מעבודה לעבודה] ([illegible]): **אימא היכא** דשחיט להו שלא לשמן ליפסלו. פי' בתוס' אע"ג דלא שינה הכתוב לעכב ה"ה ליפסלו מסברה דכיון דשינה בלשמן כלומר [illegible] העבודה שפיר [illegible] דמי, ולית ולימא ליה תלמודא מדשינה הכתוב לעכב בשלמים [illegible] [illegible] שלא שינה הכתוב [illegible] [illegible] פסול. [illegible] כתוב [illegible] [illegible] כל הקרבנות [illegible] מהיקשא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ליכא אלא חד קרא [למיפסל] בשחיטה לשמה. [illegible]

מסורת הש"ס

א) לקמן ו: ע"ש פסחים סא. ע"ש, ב) [לעיל ג: וש"נ], ג) מגילה ח., ד) ת"כ ויקרא נדבה סוף פ"ד, ה) לקמן ח: [ב"ק סה. חולין סו. כריתות כב.], ו) [נדה כח: ב"ק ג. ערכין ד:], ז) [לעיל ג. תמורה יב.], ח) [ועי' היטב תוס' ב"ק מ: ד"ה ויש]

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' כלל שאינו מלא. נ"ב ליסנא דקרא ככסף מלא (בראשית כג, ט): (ב) שם א"ל רב אחא מדיפתי. נ"ב ע"ל דף ח' ע"ב: (ג) שם בכללי ופרטי כי האי גוונא דריש כלל: (ד) שם וישנו בחטאות הפנימיות. נ"ב משמע דהולכה אינו טעון לפון ואינו בחטאות הפנימיות וקשה א"כ לא ליכתב קרא גבי זריקה דשינוי קודש ונילף מבינייהו מפרשים קבלה והולכה ול"ל דכ"ז לפי הס"ד דתקמן אבל לפי המסקנא [דלעיל דהולכה] לא מפקה מכלל קבלה א"כ לפ"ז גם הולכה טעון לפון וישנו בחטאות הפנימיות ודו"ק: (ה) שם דאי כתב רחמנא מולא שפתיך ה"א לא ידענא במאי:

◆

גליון הש"ס

גמ' שתהא עשייתו לשם שלמים. עי' מנחות דף מו ע"א תוס' ד"ה במה: תוס' ד"ה מחשבה וכו' ואפי' יהא צריך דבור. עי' לעיל דף ב' ע"א תוס' ד"ה כל הזבחים:

◆

לעזי רש"י

פרדאשביי"ן מושלם לגמרי

◆

שינויי נוסחאות

א] נ"ל בעלמא הוא (כ"י צ): ב] נ"א אמי (שטמ"ק), וכ"ה בגמ' לקמן ו' ע"ב ובפסחים ס"א ע"א (דק"ס). [ובגי' ויעלה נר' הגהה זו שלא במקומה]: ג] בכ"י ה ל"ג לכפר, וכ"ה בכל דפוי' והוסיפו הגהו"ת מרש"י (דק"ס), והש"מ מחקו מרש"י, ובכ"י גר' רב אשי מלו קאמר: ד] נ"א וחייבין, כ"ה בכתבי' ובכל דפוסי בגמרא ובכת"י ותוס' (דק"ס), ועפר"י חזין הגהת ש"מ ברש"י כלומר וכו' עיי"ש וכן בש"מ מודי"ה שכן: ה] נ"א רבא (ש"מ): ו] נ"א חייבין בלי וא"ו (כ"י צ): ז] בכ"מ וזריקה והולכה, וכ"ה בכתבי', ובכ"י מוחק תיבת והולכה דהא מפיק לעיל דהולכה בכלל קבלה. ועי' רש"י ד"ה שקולין ובכף ח ע"א ד"ה וכפר, ובלע"ק כתב לקיים גי' הישנה ועי' מהלה כהן שהק' עליו: ח] נ"ל שקול הוא וכל חדא וחדא תיקו אמילתיה (ש"מ), ובכ"י וד"ו רפ"ש וש"מ ליתא כלל הך לישנא אחרינא וכו': ט] נ"ל עמו (ש"מ ורש"ש): י] נ"ל שלמיו וכ"ה בלקוש פי' ויקרא רמז תנ"ה ע"ש (בה"ז): יא] אע"ג דמהני ארבעה דפרכינן איכא כו' (ש"מ): יב] נ"ל לקמן בלי וא"ו (רש"ש, וכ"ה בכתבי' ובדו"ו): יג] בחוץ כלומר שכן עבודה חשובה להתחייב עליה בחוץ כצ"ל (ש"מ וכ"י פ): יד] נ"ל אות ד: טו] נ"ל עליהן (כ"י פ): טז] עשייתו (כ"י ס, בדו"ו): יז] נ"ל לשם שלמים (צ"ק): יח] נ"ל לא (ש"מ וצ"ק): יט] נ"ל עשיות (כ"י ס ודו"ו): כ] ופרט וכלל (כ"י פ): כא] לשמו ושלא לשמו כצ"ל (שפ"י עי"ש ורש"ש וכ"ה בפסחים): כב] תיבת בקודש נמחק (צ"ק), ובכת"ק מקיים גי' הספרים: כג] נ"ל לשמו ושלא לשמו (ש"י אות כ): כד] בזריקה ועיקר כפרה בזריקה ושם בעלים על הזריקה אבל כו' כצ"ל (צ"ק): כה] בהוזר אם יהיו מנויים עליו אינם חולים וזקנים כצ"ל (שה"ק ושש"ב), וכפ' לשם וגם גורם באותן שיהיו מנויים עליו ובאינם חולים כו': כו] וליג לח"כ תיבות מאי טעמא. וכן ליתא כדי"ו, וכ"ה במגילה שם: כז] נ"ל עצמו שלא לשם בעלים (ש"מ, בה"ז): כז] בס"מ נוסף עליה בחוץ. וגי' התוס' בגמ' וחייבין בוא"ו. עמ"ש לעיל אות ד': כח] בכ"ק גרים ואין נראה לומר דפריך כו'. ולפרש"י לא גרסי' לקמן תינח ומיהו שנקוריים, אלא גרסי' דלא דמי: כט] נ"ל או ליפסלו וכ"ה בכ"י (הגרי"ב, ש"מ): ל] וכן הול כתוס' הר"פ בס"מ היכא בהשמטות: לא] נ"ל מהיכא דשחיש שלא לשמה (בכ"י):